

νωμένας οίκιας. Ἄλλ' ἢ ἀρχαίος, ἢ λαμπρά, ἢ πολυτελής Κωνσταντινούπολις, ἣτις ἔβριθε θησαυρῶν καὶ σκευῶν ἀνεκτιμῆτων, σωρευθέντων ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῆς ἐμπορίας, τῆς βιομηχανίας, τῆς τέχνης καὶ τῶν κατακτῆσεων τῆς ἰσχυροτάτης καὶ πλουσιωτάτης τῶν μοναρχιῶν ἐν διαστήματι ὀκτὼ ἑκατονταετηρίδων, δὲν ἐπανῆλθε πλέον ποτὲ καὶ δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ εἶναι. Ἄπαν δὲ τὸ λοιπὸν κράτος ἦτο μέχρι τινὸς πιστὴ εἰκὼν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀθλίας καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Μέγα τῆς μικρᾶς Ἀσίας μέρος κατείχετο πάντοτε ὑπὸ τῶν σελδζουκιδῶν Τούρκων· πολλοὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ νήσων ἐξηκολούθουν δεσποζόμεναι ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Ἑνετῶν. Ἄλλαι διετέλουν μὲν ὑπὸ δυνάστας ἰθαγενεῖς ἀλλὰ πολεμίους πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχίαν, οἳοι ἦσαν οἱ δεσπότες Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας, ἢ σχεδὸν ἀσχέτους πρὸς τὸν ἄλλον ἑλληνισμόν, οἳοι ἦσαν οἱ ἐν Τραπεζοῦντι αὐτοκράτορες. Τελευταῖον οἱ Βούλγαροι οἱ ἐν ταῖς παραμοναῖς τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων ἀνακτῆσαντες τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν οὐδέποτε ἔκτοτε ἐδαμάσθησαν ὥστε, ὅτε ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος εἰσηλθὲν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ κράτος περιωρίζετο εἰς τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, μέρος τῆς Θεσσαλίας, εὐαρίθμους τινὰς νήσους καὶ εἰς τὰς περὶ τὴν Νίκαιαν ἄσιανὰς ἐπαρχίας. Βεβαίως τὸ κράτος τοῦτο καὶ οὕτω περιορισθὲν εἶχεν εἰσέτι πόρους μεγάλους, εἶχε τὰς παραδόσεις ἀρίστης διοικήσεως, εἶχε τὸ πλεονέκτημα πρωτεύουσης ἣτις ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ὑπῆρξε τὸ κυριώτατον τοῦ κόσμου ἐμπορεῖον, εἶχε τὰς συμπαθείας τῶν ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Ἑνετῶν δεσποζομένων Ἑλλήνων, εἶχε τελευταῖον τὴν ἐνότητα, ἐνῶ οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ ἦσαν διηρημένοι εἰς ποικίλα κλάσματα. Ἡδύνατο λοιπὸν νὰ κατισχύσῃ αὐτῶν ἢ τοῦλάχιστον τῶν πλειοτέρων ἐξ αὐτῶν καὶ ἠδύνατο νὰ ἀνακτῆσῃ, ἂν ὄχι τὰ ὄρια τῆς ἑκτῆς ἢ τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, τοῦλάχιστον τὴν ἑκτασιν ἣν εἶχεν ἐν ἀρχῇ τῆς τρισκαιδεκάτης. Μήπως οἱ ἐν Νικαίᾳ βασιλεῖς ἀπὸ πολὺ μικροτέρας χώρας ὀρμώμενοι καὶ εἰς πολὺ δυσχερεστέρας περιστάσεις εὐρεθῆντες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προσοικειωθῶσι τὴν Μακεδονίαν; τὰ βορειοανατολικώτερα τῆς Θεσσαλίας, τὴν Θράκην, τινὰς τῶν νήσων καὶ ἐπὶ τέλους αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν; Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος μήπως δὲν ἔταπεινώσεν οἰκτρῶς τοὺς πρέσβεις τοῦ Βαλδουίνου Β', δὲν κατετρόπωσε πολλὰκις τοὺς πολεμίους, δὲν ἔφερεν αἰχμαλώτους εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν πρίγκιπα τῆς Ἀχαΐας, τὸν δούκα τῶν Ἀθηνῶν, τὸν Γκιζην τῆς Σκοπέλου, δὲν ἀνέκτησέ τὴν Μονεμβασίαν καὶ τὴν Λακωνικήν, δὲν ἐξέωσεν ἐκ πλείστων νήσων τοὺς Ἑνετούς, δὲν ἐγένετο κύριος τῆς Εὐβοίας ἀποκλείσας τοὺς δεσπότες αὐτῆς εἰς Χαλκίδα, ὡς πρὸ μικροῦ ἱστορήσαμεν;

Δυστυχῶς ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ἀντὶ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν ἰδίων πόρων καὶ δυνάμεων καὶ εἰς τὴν δι' αὐτῶν ἐθραίωσιν καὶ αὔξησιν τοῦ κράτους, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ὀλέθριον σύστημα τῆς μετὰ τῶν ξένων συμμαχίας, τῆς εἰς αὐτοὺς παραχωρήσεως καταστρεπτικῶν προνομίων καὶ τὸ χεῖριστον, ἐνόμισεν ὅτι δὲν δύναται νὰ σωθῇ εἰμὴ συνεννοούμενος μετὰ τοῦ πάπα καὶ ὑποτασσόμενος εἰς αὐτόν, νοθεύσας οὕτως ἐκ πρώτης ἀφετηρίας πᾶσαν ἐθνικὴν δύναμιν καὶ ἰδρύσας πολιτικὴν ἣτις ἐπικρατήσασα ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἐπήγαγεν ἐπὶ τέλος τὴν κατὰστροφὴν τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἶδομεν ὅτι, ἐνῶ ἦτο ἔτι ἐν Νικαίᾳ, συνωμολόγησεν ἐν Νυμφαίῳ πρὸς τοὺς Γενουαίους συνθήκην, δι' ἣς ἀντὶ τῆς ἐπικουρίας αὐτῶν παρεχώρησεν αὐτοῖς ποικίλας ἀτελείας, προνομίας καὶ κτήσεις. Πᾶσαι αἱ θυσίαι αὐταὶ εἰς οὐδὲν ὠφέλησαν· διότι, ἐνῶ ἐγένοντο κυρίως, ἵνα διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν Γενουαίων ἀνακτῆσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἢ Κωνσταντινούπολις ἀνεκτῆθῃ ἄνευ τῆς συνδρομῆς

